

PHILIP YANCEY

ÎN CRIZĂ DE HAR

Ce se mai aude cu vestea cea bună?

Editura Aqua Forte
Cluj-Napoca - 2019

Prefață

Pornisem de la ideea unei singure cărți despre pericolul dispariției harului, care, deși revărsat, ca întotdeauna, din belșug, e, în ciuda acestui fapt, pus în criză prin însuși refuzul nostru a-l primi și împărtăși. Am ajuns, în schimb, să scriu patru, mai scurte, al căror trunchi comun m-a determinat să le reunesc sub aceleași coperti.

Punctul meu de plecare l-a constituit îngrijorarea față de neputința bisericii de a împărtăși harul unei lumi însetate. Sondajele arată că, din exterior, creștinii sunt din ce în ce mai frecvent percepuți ca mesageri ai unei vești mai curând proaste decât bune. (Partea I)

Apoi, am căutat modele în măsură să-mi ofere o cale de a depăși un asemenea impas, oprindu-mă asupra a trei ipostaze: pelerinii, oamenii de acțiune și artiștii. Exemplele lor se pot dovedi foarte utile pentru a înțelege ce mesaj e mai eficient în raport cu o cultură hotărâtă să întoarcă spatele credinței. (Partea a II-a)

Ulterior, am simțit nevoia să fac un pas în spate și să-mi pun o întrebare elementară, al cărei răspuns li se pare creștinilor de la sine înțeles: este Evanghelia, într-adevăr, o veste bună? Care este atuul alternativelor propuse de știință, de mișcarea New Age și de alte asemenea convingeri? (Partea a III-a)

În sfârșit, m-am aplecat, succint, asupra uneia dintre marile pricini de poticnire pentru credință, anume rolul neclar al creștinilor în contextul atât de pestriț al lumii de astăzi. Din punctul multora de vedere, implicarea creștinilor în politică n-a făcut decât să pună căluș unei vești bune pe care, altminteri, s-ar cuveni să o facem cunoscută

tuturor oamenilor. Cum putem evita riscul de a fi aruncați în aceeași oală cu atâtea alte grupuri de influență? (Partea a IV-a)

Toate cele patru secțiuni își au rădăcinile într-o carte scrisă acum aproximativ cincisprezece ani, respectiv *What's So Amazing About Grace?* (vers. rom.: *Tulburătoarele descoperiri ale harului*, Editura Aqua Forte, 2004). Asemeni unei bruște topiri a zăpezii în toiu iernii, harul survine în cele mai neașteptate momente. Ne ia prin surprindere, ne taie respirația, ne dezarmează. Câtă vreme căutăm să-l manipulăm, să-l controlăm, să-l merităm pe undeva, harul nu mai e har. Și totuși, nu toată lumea i-a trăit „tulburătoarele descoperiri” și nu toată lumea crede în el.

Într-o vreme a înstrăinării și discordiei, harul pare să fie pe sponci. De ce? Și ce putem face în această privință?

Partea I

O lume însetată

În romanul *The Second Coming*, unul dintre personajele lui Walker Percy vorbește în următorii termeni despre creștini: „Nu spun că ei nu dețin adevărul. Dar dacă e așa, cum se face că izbutesc să-i îndepărteze pe oameni în aceeași măsură în care se străduiesc să mărturisească acest adevăr? ... Un mister: dacă vestea bună e adevărată, de ce nu ne face plăcere s-o auzim?”

Bisericile, în general... mi-au sugerat mereu o relație cu Dumnezeu de genul celei dintre panourile publicitare și, bunăoară, Coca-Cola: îți provoacă setea, dar nu ți-o potolesc.
- John Updike, *O lună de duminici*

1

O uriașă prăpastie

În calitate de creștin, sunt profund preocupat de modul în care ne facem cunoscută propria credință celorlalți. Suntem chemați să împărtășim vestea iertării și speranței, însă mi se aduc în permanență dovezi cum că mesajul nostru li se pare multora ca neavând, de fapt, nimic în comun cu o veste bună.

Am hotărât să scriu această carte după ce aflasem rezultatele unui sondaj efectuat de Grupul George Barna. Câteva statistici grăitoare mi-au atras mai cu seamă atenția. În 1996, 85% dintre americanii neafiliați vreunei confesiuni religioase încă percepeau creștinismul într-o lumină favorabilă. Treisprezece ani mai târziu, în 2009, doar 16% dintre tinerii „din afară” mai nutreau sentimente binevoitoare față de creștinism și doar 3% îi simpatizau pe evanghelici.¹ Am căutat, prin urmare, să înțeleg cărui fapt i se datorează această dramatică răsturnare de perspectivă, survenită totuși într-un răstimp relativ scurt. Cum au ajuns creștinii să stârnească o asemenea antipatie – și ce am putea face, dacă mai e cazul, în această privință?

¹ Sursele, între care și referințele biblice, sunt menționate la sfârșitul volumului.

Vreme de peste un deceniu, am avut posibilitatea să înțeleg câte ceva din modul în care secularismul modern îi percepe pe creștini datorită unui grup de lectură din care fac parte. Printre acești cititori deopotrivă educați și umblați prin lume se numără un avocat specializat în ecologie, un filosof alungat dintr-o universitate de stat din pricina convingerilor sale marxiste, un expert în dezvoltarea psihointellectuală a copilului, un cercetător în farmacologie, un revizor contabil, un jurist specializat în probleme de insolvență, un bibliotecar și un neurolog. Atâtea profesii și specializări sunt de natură să nască dezbateri dintre cele mai aprinse.

După ce dăm târcoale câtorva idei generate de una sau alta dintre cărțile proaspăt citite, conversația deviază, ca de obicei, înspre politică – un soi de religie-surogat, pe cât se pare. Toți tovarășii mei de lectură înclină vădit către spectrul politic al stângii, excepție făcând unul singur ale cărui opinii libertare îl situează într-o permanentă opoziție față de orice formă de guvernământ. În ce mă privește, grupul vede în mine o sursă de informații cu privire la un univers paralel aflat cu mult dincolo de sfera lor socială. „Îi cunoști pe evanghelici, nu-i așa?” Dau din cap în semn că da, îi cunosc. După care vine o întrebare de genul următor: „Poți să ne explici și nouă din ce motiv sunt atât de porniți împotriva căsătoriilor între homosexuali?” Mă străduiesc pe cât pot, însă argumentele pe care le invoc citându-i pe marii comentatori evanghelici nu dobândesc niciun sens în cadrul unui astfel de grup.

În urma realegerii din 2004 a lui George W. Bush, profesorul marxist a început să tune și să fulgere împotriva evanghelicilor de dreapta. „Îi motivează ura – ura, pur și simplu!” spunea el. Am sugerat, ca variantă alternativă, teama, teama de o societate a cărei direcție poate fi, din punctul de vedere al unui conservator, îngrijorătoare. „Nu, e ură!”, s-a încrâncenat el, ridicând vocea, cum nu-i stătea în fire, și făcându-se roșu la față ca un rac.

„Cunoști personal vreun evanghelic de dreapta?” l-am întrebat. „Nu chiar”, a recunoscut el oarecum stingherit, deși cunoscuse, a adăugat, destul de mulți în tinerețe. Asemeni celor mai mulți dintre membrii grupului, crescuse, la rândul lui, într-un mediu bisericesc, mai exact în Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea.

Numeroase asemenea conversații mi-au dat de înțeles că religia reprezintă o uriașă amenințare pentru cei ce se consideră membri ai unei minorități de agnostici într-o țară dominantă de credincioși. Necredincioșii tind să-i privească pe evanghelici ca pe o poliție a moravurilor hotărâtă să le impună cu orice preț propria idee despre ce înseamnă comportament acceptabil. Din punctul lor de vedere, creștinii nu sunt decât cei ce se opun avortului, homosexualilor, feminismului – și, probabil, sexului, în general, dacă tot veni vorba –, cei mai mulți preferând să-și educe copiii acasă pentru a-i feri de necurăție.

Poate că mai contribuie la rezolvarea vreunei probleme sociale, înființând cantine și adăposturi pentru oamenii străzii, însă, la o adică, nu sunt cu nimic diferiți față de fanaticii musulmani care nu pregetă să le bage pe gât celorlalți legea islamică. Un grup de cercetători din Phoenix a fost surprins să constate până unde merge demonizarea creștinilor, o atitudine care depășește cu mult granițele unei simple diferențe de opinie. Potrivit coordonatorului studiului, „evanghelicii au fost făcuți analfabeți, lacomi, psihopați, rasiști, proști, înguști, bigoți, idioți, fanatici, scrântiți, descreierați, deliranți, nătângi, înfumurați, cretini, nemiloși, tonți, monștri, asta ca să amintim doar câțiva asemenea termeni... Unii habar nu au cine sunt de fapt evanghelicii sau în ce cred ei – știu doar că nu-i suportă”.

Vestea cea bună nu prea mai sună atât de bine astăzi, cel puțin în urechile unora.

Miresme amestecate

Recurgând la o metaforă inspirată, apostolul Pavel scrie despre „mireasma lui Hristos”, al cărei efect e diferit în funcție de nasul care o miroase: „...pentru aceștia, o mireasmă de la moarte spre moarte; pentru aceia, o mireasmă de la viață spre viață”. Drumurile mele jurnalistice mă poartă deseori atât în locuri unde creștinii emană cel mai dulce parfum, cât și acolo unde mirosul lor îți mută, pur și simplu, nasul din loc.

Statele Unite parcurg o perioadă de schimbări semnificative în ce privește atitudinea față de religie, iar creștinii din această țară se văd puși în fața unor noi provocări. Postarea bloggerului Marc Yoder, „10 motive surprinzătoare pentru care copiii noștri părăsesc biserica”, bazată pe un sondaj efectuat în Texas (un stat destul de religios în comparație cu altele), a avut, cum se spune, un efect viral. Deși se aștepta la doar câteva sute de accesări, s-a trezit cu peste o jumătate de milion. „N-o poți îndulci nicicum”, scria Yoder, atingând, fără îndoială, un punct sensibil: „Biserica evanghelică americană a pierdut, îi pierde și va continua aproape cu certitudine să-și piardă tinerii”.² Dacă nu ne adaptăm rapid, cei câțiva rămași vom sfârși prin a vorbi de unii singuri.

Ce se ascunde în spatele acestui curs descendent? Am primit câteva lămuriri din partea unui prieten din Chicago, fost lucrător al Bisericii Comunitare Willow Creek, una dintre cele mai mari asemenea instituții din țară. Daniel Hill se angajase, totodată, ca barman într-unul dintre localurile Starbucks unde, își dă astăzi seama, avea să înceapă adevărata lui educație pastorală.

„Atunci când îți vorbesc, creștinii se poartă de parcă ai fi un robot”, i-a mărturisit un client cu prilejul unei conversații al cărei curs cotise la în moment dat spre religie. „Oamenii ăștia nu urmăresc decât să-și impună punctul de vedere, iar dacă se întâmplă cumva să nu fii de acord cu ei, atunci îți întorc pur și simplu spatele”. Tot astfel, lui Hill i-a fost dat nu de puține ori să audă cum că totul e îngăduit: „Nu sunt, personal, un adept al creștinismului, dar îmi închipui că, la urma urmei, orice te face fericit merită încercat”. Altcineva declara: „Uite cum stă treaba, cu toții știm că «Dumnezeu» e acolo pe undeva, la un nivel sau altul, însă nimeni nu are dreptul să le spună celorlalți cum să-l vadă pe acest «Dumnezeu». Avem, într-adevăr, libertatea de a ne exprima, dar fără a-i forța pe ceilalți să ne împărtășească opiniile”.

Pe parcursul perioadei petrecute ca angajat al cafenelei respective, Daniel Hill avea să constate două atitudini față de credință. „Pre-creștinii” păreau deschiși. O persoană educată formal într-un

² Potrivit sondajelor Barna, 61% dintre tinerii de astăzi duși la biserică în adolescență au renunțat, între timp, la orice formă de implicare spirituală.

mediu catolic, o tânără mamă, un burlac însingurat pierdut în labirintul orașului – asemenea oameni manifestau mai puțină ostilitate și nu excludeau posibilitatea de a avea o oarecare relație cu biserica într-o zi. Pe de altă parte, „post-creștini” erau dominați de resentimente. Unii erau bântuiți de amintirile unor răni mai vechi: dezmembrarea vreunei biserici, conducători ai lucrărilor cu tinerii sau preoți vinovați de abuzuri sexuale, divorțuri dureroase tratate fără chibzuință de către biserică. Alții asimilaseră pur și simplu stereotipurile media negative cu privire la fundamentalistii înverșunați și tele-evangheliștii în jurul cărora se iscă mereu cine știe ce scandal.

Ascultând poveștile lui Hill, mi-am amintit de analogia folosită de C.S. Lewis pentru a descrie împărțășirea credinței în Regatul Unit. E ca și cum ai curta o femeie divorțată în locul unei fecioare, îi scria Lewis unui prieten. O femeie trecută printr-un divorț nu se va lăsa vrăjită de dulceniile pretendenților – le cunoaște prea bine – întâmpinând cu scepticism orice avans romantic. În America modernă, estimează Hill, aproximativ trei sferturi dintre tinerii „din afară” pot fi calificați drept post-creștini sau „divorțați” de credință.

Nu toată lumea intră neapărat în categorii atât de clar delimitate, desigur, însă perspectiva lui Daniel Hill mi s-a părut utilă. Am început să mă gândesc la propriile mele relații cu oameni fără convingeri religioase. Trăind eu însumi în orașul de baștină al lui Hill, Chicago, trebuie să fiu de acord cu evaluarea sa referitoare la tinerii subculturii urbane. Nimeni altcineva din complexul cu șase apartamente unde locuiam nu mergea la biserică și majoritatea vecinilor mei îi priveau pe creștini cu suspiciune. Grupul meu de lectură din Colorado se înscria, de asemenea, în această categorie a post-creștinilor.

Pe de altă parte, contingente întregi de americani din Sud și din Vestul Mijlociu păstrează o atitudine deschisă față de credință, calificându-se drept „pre-creștini”. Am crescut într-un Sud îmbibat de religie și, ori de câte ori mă întorc acolo, sunt surprins să constat cât de diferită e atitudinea față de religie în această regiune. „Centura Biblică” acceptă în mare măsură coordonatele Evangheliei. Există un Dumnezeu (oare monedele noastre nu conțin inscripția „In God We Trust”?); am păcătuit (muzica *country* ne oferă, în acest sens, toate

detaliile lubrice de care avem nevoie); iar Isus deschide o cale pentru a ierta aceste păcate (încă se mai pot citi cuvinte precum „Pocăiți-vă!” sau „Isus ne mântuiește!” pe hambarele și panourile stradale de prin părțile locului). Caută un post de radio în timp ce conduci prin Sud și ai toate șansele să auzi mărturia vreunui „născut din nou” a cărui viață năbădăioasă de odinioară a fost transformată în urma unei convertiri.

Cu prilejul călătoriilor mele în alte părți ale lumii – Africa, America Latină, anumite zone din Asia – observ, de asemenea, că mesajul creștin își păstrează, în esență, atractivitatea. Acolo, oamenii îi asociază pe creștini cu misionarii care le sar în ajutor ca pastori, profesori, doctori, asistente medicale, specialiști în agricultură și voluntari umanitari. Evanghelia răspunde la întrebări legate de sensul vieții, hrănește nădejdea unei vieți de dincolo și deschide posibilitatea existenței unei comunități menite să slujească nevoiașilor. Multora încă le sună ca o veste bună, un Cuvânt al lui Dumnezeu în măsură să risipească bălbâiala sumbră a unei lumi cu mințile întunecate.

Revenind din aceste călătorii, sunt șocat să-i aud apoi pe compatrioții mei dând de pământ cu creștinii. Post-creștinii aud aceeași muzică, însă fals, parcă prin intermediul unor difuzoare sparte. Referindu-se la păcat, evangheliștii lasă mai curând impresia unor bătăuși răi de gură: *Ce le dă dreptul să-mi judece comportamentul, mai ales câtă vreme mulți dintre ei sunt departe de a duce ei înșiși o viață exemplară?* Învățăături precum Trinitatea, ispășirea, păcatul original și iadul par derutante, de nu chiar efectiv neinteligibile și, la urma urmei, cine poate spune că deține, de fapt, adevărul? Locuitorii țărilor prospere, hotărâți să se bucure cât pot de această viață, ignoră aproape cu desăvârșire ideea unei vieți de apoi. Ca să nu mai vorbim despre mișcarea Noilor Atei, care condamnă religia în general ca veste rea, văzând în ea una dintre principalele cauze ale fanatismului și războaielor (cineva vorbea, la un moment dat, despre atrocitățile din 11 septembrie ca despre „o inițiativă bazată pe credință”), și de-abia așteaptă ziua când, în sfârșit, specia umană își va depăși nevoia de religie.

În Europa, centru al credinței creștine pe parcursul celei mai însemnate părți a istoriei sale, puțini se mai gândesc la religie. Doar o treime dintre respondenții francezi și britanici ai unor sondaje mai

cred că Dumnezeu există. În Franța, am avut ocazia de a sta de vorbă cu un membru al organizației Campus Crusade care participase la acțiuni cu scop misionar în Florida înainte de a se muta în Europa. Cu un *clipboard* în mână, îi aborda pe trecători, întrebându-i: „Dacă, după ce veți muri, Dumnezeu v-ar cere să-i spuneți de ce ar trebui să vă lase în rai, ce i-ați răspunde?” În Florida, a avut parte de reacții dintre cele mai variate, pe când în Franța a fost întâmpinat cu nedumerire; ar fi putut la fel de bine să vorbească în limba urdu. Obișnuia să continue conversația cu întrebarea: „Credeți în Dumnezeu?”, la care răspunsul tipic al francezilor era: „Fascinant! Să mă gândesc. Nu mi-a trecut niciodată așa ceva prin minte”.

Călătorind prin lume, mă simt ca un navetist între societățile post-creștine și pre-creștine. Prăpastia culturală e evidentă în Statele Unite, unde creștinii rămân totuși o forță considerabilă. Unii creștini reacționează la acest clivaj judecându-i cu asprime pe cei cu care nu sunt de acord – unul dintre principalele motive ale reputației nu tocmai măgulitoare de care se bucură evanghelicii. Mă crispez când aud asemenea vorbe și reacționez de cele mai multe ori păstrând tăcerea. Nici una dintre cele două atitudini nu e sănătoasă.

Isus le-a acordat credincioșilor Săi privilegiul imens de a împărtăși harul lui Dumnezeu unei lumi însetate. Ca unul care am gustat din acest har cu asupra de măsură, caut, la rândul meu, să-l ofer acestei lumi rătăcite. Cum putem fi mesagerii unei vești cu adevărat bune într-o cultură hotărâtă să-și astupe urechile?

Vestea cea bună în mâinile risipitorilor

Quakerii au o vorbă: „Dușmanul e cel a cărui poveste n-o cunoaștem”. Pentru a putea stabili o cale de comunicare cu post-creștinii, trebuie să le ascult, mai întâi, poveștile ca să adun cât mai multe indicii despre modul în care înțeleg aceștia lumea și-i percep pe oamenii ca mine. Titlul acestei cărți mi-a fost sugerat tocmai de asemenea conversații. Deși harul lui Dumnezeu e la fel de copleșitor